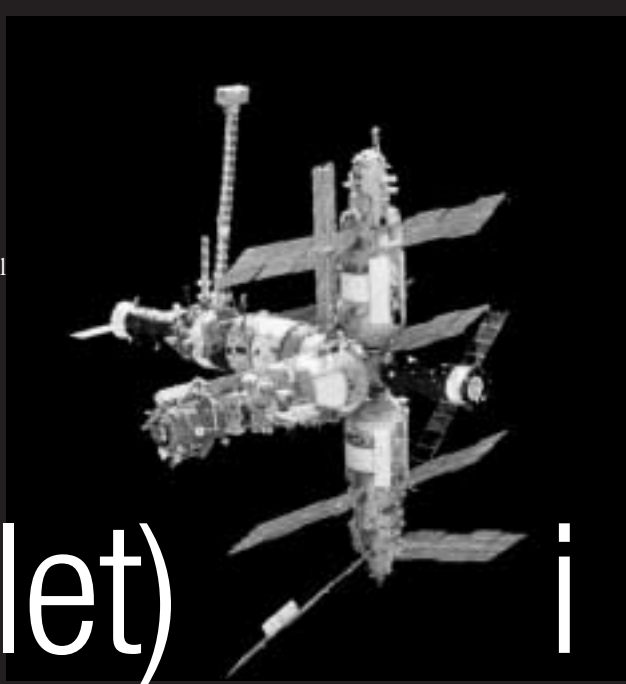

Mir(aklet) i rymden

Jag brukar bevaka några diskussionsgrupper som har med rymdfart och astronomi att göra. Rymdstationen Mir återöppnades den 6 april. Den skulle ju dumpas i havet i år för att inte ryssarna skulle frestas använda pengar på den i stället för på den internationella rymdstationen.

Den internationella rymdstationens grundbult är den ryska modulen Zarja, som hundraprocentigt framgångsrikt skickades upp för ett år sedan ungefär (eller om det var ett halvår). Det skålades överallt på de internationella diskussionslistorna då. Flera andra moduler ska också tillverkas i Ryssland – faktum är, att den största andelen av den internationella rymdstationen blir rysk.

Skiftnyckel på drift

Nasa sände upp modul nummer två och kopplade ihop den med Zarja. Därvid tappade en av amerikanerna en skiftnyckel, som nu till allmän fara för rymdfarten går i omloppsbanan. Det skrevs mycket om det verktyget på listorna. En annan amerikansk fadäs var, att de använt tummått i stället för centimeter i ett projekt, vilket ledde till fiasko. I den internationella rymdstationen har de tvingats anpassa sig till metersystemet.

Nå, många ryska forskare har motsatt sig sänkningen av Mir, eftersom den fortfarande har mycket att ge trots sina tretton års nötning omloppsbanan (den var gjord för fem års drift). Även andra än ryska forskare har instämt i detta. Mir är ofantligt stor (400 kubikmeter inre arbetsrum med ett fullständigt slutet vattenåtervinningssystem), har haft besättningar och besökare på över hundra man från en massa länder och har genomlevt dramatiska reparationer "utomhus", sinnrika lösningar "inomhus" och en kollision 1998 (p.g.a. Ryska vetenskapsakademiens dåliga finanser efter Sovjetunionens upplösning), varvid stationen sprang läck.

En datortillsats som beställts från Bulgarien för att sättas in i dockningssystemet till gods farkosten Progress hade de nämligen valt att inte köpa just då, och Mirs kapten fick order att ta emot Progress manuellt – vilket aldrig gjorts förut. Dessa obemannade engångsfarkoster har använts i årtionden, även till rymdstationerna Saljut före Mir, och de brukar som vid alla färder dockas fullständigt automatiskt. Men just den här gången skulle en uppgradering alltså inte fullständig av ekonomiska skäl. Ingen annan kosmonaut lyckades i efterhand i simulator

på jorden göra dockningen bättre än Mirs kapten, som ändå skälldes ut av president Jeltsin.

Att en rymdstation springer läck är jämförbart med att en ubåt gör det på botten av Marianergraven (dit kommer den inte till att börja med, men det är en annan historia). Den läckande avdelningen måste stängas av genom att förslutas, men Mir hade under sina dussin år byggts ut med så många nya avdelningar åt olika håll, att man dragit mängder av elkablar genom manluckorna. Dem måste man nu hugga av med yxa, bildligt talat. Det ledde till mörkläggning m.m. Så måste man då koppla ihop ledningar på nytt sätt för att få igång datasystemet och allt.

Ute i kylan

Men många av solcellerna (jättelika "vingar") var söndertrasade efter kraschen, och hela stationen var rubbad i sitt läge. Därför tog den inte i omloppsbanan emot tillräckligt med solstrålar. De återstående hela solvingarna kunde inte nyttjas när stationen rubbats. Strömmen avtog och slocknade, kylan började krypa in i stationen. Hela besättningen tog plats i hemrefarkosten Sojuz (Sovjets idiotsäkra "volkswagenbubbla", gjord på löpande band sedan årtionden) för att överge skeppet. Där inne kom någon på idén att starta styrraketerna på hemrefarkosten – litet bränsle kunde man offra, för det fanns alltid ett visst överskott inför hemresan.

Och så: på detta sätt lyckades man rucka hela Mir tillbaka i läge, och strömmen återkom!

Tja, fler olyckor hände som följd av kollisionen, men Mir reparerades och blev med tiden fullständigt återställd. Nasa fortsatte att hyra in astronauter där (för de har ju själva aldrig haft någon möjlighet till långtidsträning i tyngdlöshet), och den i saken okunnige och USA-frälste journalisten Staffan Heimersson talade i Ekot om det hemska i att "amerikanska liv riskerades i den där förfärliga rymdfarkosten" ...

Mir skulle emellertid enligt överenskommelse med andra länder avställas för att kraftsamla på den kommande internationella stationen. Men protesterna bland de forskare, som tyckte den reparerade Mir var god nog för många fortsatta experiment, ledde till att ett privat bolag bildades. Detta bolag sänder alltså nästa vecka iväg ett par kosmonauter till Mir för att öppna den för kommersiell verksamhet!•